

λίθου ήμῶν τούτου ἀναγραφὴ τῶν ἀγωνισμάτων θὰ εἶναι γεγραμμένη ὅχι πολὺ πρὸ τῆς 129ης Ὁλυμπιάδος (πρ. χρ. 264). διότι, ἂν ὑποθέσωμεν, ὡς εἶναι εὐλογὸν, ἔνεκ τοῦ κενοῦ χώρου τοῦ ὑπὸ τὸν 12^{ον} στίχον, ὅτι εἶναι συμπεπληρωμένη ἔως ἐκεῖ τελείᾳ ἡ ἀναγραφὴ, βλέπομεν ἐλλείποντα τρία ἀγωνίσματα ἐκ τῶν παρὰ Παυσανίᾳ καὶ Ἀφρικανῷ μνημονευομένων τὰ νεώτατα, διὸ τὸ σχετικὸν παλαιότερον ἐτέθη ἐν Ὁλυμπιάδι 129η (†). Τούτου βέβαια, (ὡς καὶ τῶν ἄλλων δύο τῶν ἐν Ὁλυμπ. 131ῃ καὶ 145ῃ τεθέντων) δὲν ἥδυνατο νὰ προφητεύῃ τὴν θέσιν ἢ τὴν ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγραφὴν ποιήσας. —

Δὲν ἀποθέτω δὲ τὸν κάλαμον πρὸ τὴν ἡ εἰπὼ ἔτι δύο τινὰ, ἀπερ «θυμός με κελεύει» διὰ τοὺς νεωτέρους, τῶν παρ' ἡμῖν θιαστῶν τῆς φιλολογίας. Αὐτὸν δὲ τὸ μὲν ὑφος τοῦ Παυσανίου εἶναι περιτεχνὸν ἐν τῇ περὶ θέσεως τῶν ἀγωνισμάτων καὶ περὶ τῆς νίκης τῶν Ὁλυμπιονικῶν φρασεολογίᾳ του, ἡτις γίνεται ἔκάστοτε ἀλλοία, ἵνα μὴ νομισθῇ δηλ. δ συγγραφεὺς πτωχὸς τῷ πνεύματι. Φιλοτιμία αὗτη παιδαριώδης, οἰκεία μὲν καὶ εἰς ἄλλους ἐνίστηται ἄλλων χρόνων συγγραφεῖς, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς τῶν Θρακικῶν, δὲ καὶ ὁ ἄλλως λίαν ἐμβριθῆς περιηγητῆς ἡκμάσε. Τὸ δὲ ὑφος τοῦ λίθου ἐξ ἐνχυτίας εἶναι ἀπλοῦν, κυριολεκτικὸν, βραχὺ καὶ ὅμοιον ἑαυτῷ διὰ παντὸς, ἐν λόγῳ lapidaire, λιθικόν. Καὶ δὲν ἐννοῶ διὰ τούτων μου τῶν λόγων, δὲ τοῖς συγγραφεῖς λιθικῶς πρέπει πάντοτε νὰ γράφωσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ μὴν τὸ παρακάμνωσι θηρεύοντες τὴν κομψότητα. Οὐ δὲ εὐλογημένος Παυσανίας ἐν τῷ πολλάκις ἥδη μνημονεύθεντι χωρίῳ αὗτοῦ τὴν ἀπλῆν ἐννοιαν τοῦ ἐρίκα χρειασθεῖς νὰ γράψῃ δέκα τέσσαρας φοράς, δις μὲν, ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ τέλει, ἔτην νὰ γράψῃ τὸ ἐνίκα, τρις δὲ τὸ ἐνίκησεν· αἱ δὲ ἄλλαι του ἐννέα φράσεις εἶναι αἱ ἑξῆς· ἀνείλετο τὸν κότινον. ή νίκη ὑπῆρξε τῷ . . ., ἀνηγορεύθη κρατῶν, παρέθη, κατειργάσκο, περιῆγη, ἐκράτησεν, τὸν στέφανον ἔσχεν, ἀναγορευθῆναι λέγουσιν .. Μεσάτως δὲ ἐ-

ποίκιλε καὶ τὴν ἐννοιαν τῆς θέσεως τῶν ἀγωνισμάτων κατὰ ἔνδεκα τρόπους ἐκφράσας τὸ ἀπλοῦν ἐτέθη. —

Βού δὲ ὑπομιμήσκω, δις ἀφοῦ μόνοι σχεδὸν ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες ἔχομεν ἴστορίαν προγονικὴν μαρτυρουμένην καὶ ὑπὸ βιβλίων καὶ ὑπὸ μνημείων ἄλλων, πρέπει διὰ τοῦτο ζηλοτυπώτερον ἀντεχόμενοι τῆς ἑθνικῆς ἡμῶν δόξης, τῆς τόσον βεβαίως ἀποδεικνυμένης, νὰ μελετῶμεν τὰ συγγράμματα καὶ τὰ μνημεῖα ἐντελεχέστερον καὶ νὰ ἐμφράγμασθα τῶν ἐξ αὐτῶν διδαχμάτων. Ὡπας ταῦτα σήμερον τὰ Ὁλυμπιακὰ γεγονότα ἐκ τοῦ λίθου πιστοῦνται καὶ τὸ εὔτακτον καὶ ἐπιμελὲς ἥθος τῶν καὶ ἐν περακυμῇ Ἑλλήνων ἀνακηρύττουσιν, οὕτω καὶ οἱ φόροι καὶ ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν Ἀθηναίων, οὕτω καὶ αἱ δαπάναι τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας, οὕτω καὶ ἡ τριηραρχία τοῦ Δημοσθένους, οὕτω καὶ ἡ μὴ ἔκδοσις τοῦ Δυκούογου εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, οὕτω καὶ αἱ τιμαὶ αἱ εἰς τὸν Τίτον Φλαμινίνον ἀποδοθεῖσαι, οὕτω καὶ αἱ τοῦ Ήρώδου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους εὐεργεσίαι καὶ τόσα ἄλλα τῆς ἴστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γεγονότα, ἐκ βιβλίων τέως γινωσκόμενα μόνον, ἐπεγνώσθησαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐφωτίσθησαν καὶ ἐκ λίθων, ἐκ τῶν λίθων τούτων, τοὺς δοπίους, τινὲς λιθίνην ἔχοντες τὴν καρδίαν καὶ πεπωρωμένην τὴν διάνοιαν, οὐ μόνον ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταφρονοῦσι, δυσσεβοῦντες πρὸς τὴν πατρίδα. Οἱ δεῖλαιοι! καὶ δὲν ἐνθυμοῦνται καὶ ἐν τῇ πρὸς τὰ ἔνεα καὶ δύνεια συνήθει αὐτῶν ἐκπλήξει νὰ εἶναι καὶ ἀκολουθητικοὶ ἑαυτοῖς, καὶ νὰ μιμῶνται τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ὡς πρὸς τὸν ἐρωτα τῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25 Νοεμβρίου 1866.

S. A. K.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝ Τῇ ΑΝΑΤΟΛΗ. (1)

ΕΠΟΧΗ ΠΡΩΤΗ.

Ἀπὸ Γερραδίου τοῦ Σχολαρίου μέχρι

Αδαμαρτίου Κοραῆ.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ.

Ἐν τῇ Πάτμῳ εἶναι βέβαιον, διτι περὶ τὸ ἔτος 1730 ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Γεράσιμος ὁ ιερομόναχος, Κρής, καὶ διτι ἀπὸ 1750, μέχρι τοῦ 1770, ὁ μαθητὴς κατοῦ Μακάριος, καὶ

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 94.

(*) 'Ο Bekker ἐν τῷ πίνακί του σημειοῦ τὴν 128 'Ολ. διότι οὕτως ἔξελαβε τὰς λέξεις τοῦ Παυσανίου ('Ηλ. Α, 8, 14): τοῦτον μὲν (τὸ πωλικὸν κεῖται) ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ τριακοστῆς τε καὶ ἑκατοστῆς Ὁλυμπιάδος, τῆς δὲ Βελεστίχης τὴν συνωρέδα Ὁλυμπιάδος πρὸ ταύτης τρίτης. — Άλλ' ἐκ τοῦ Ἀφρικανοῦ, ἀναγράφοντος τὴν προσθήκην τῆς πωλικῆς συνωρέδος ὑπὸ τῆς 129ης Ὁλυμπιάδος, φανεῖται, διτι τρίτη πρὸ τῆς 131ης δλ. δὲν εἶναι ἡ 128η, καὶ φρέσως τοῦτο, κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον τοῦ ἀριθμεῖν.

μετὰ τοῦτον μέχρι τέλους τῆς παρελθούσης ἐκε-
τονταετηρίδος δ τοῦ Μακαρίου μαθητῆς Δανιήλ
Κερκμεύς. Εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦτο συνήγοντο, ἀ-
φοῦ μάλιστα ἤρχιτε νὰ προστατεύῃ αὐτὸν ἡ ἐν
Κωνσταντινούπολει συντεγμένα τῶν μηλωτοποιῶν
(γουναράδων), πλήθος μαθητῶν πανταχόθεν. Οἱ
διδάσκαλοι τοῦ Σχολείου τῆς Πάτμου παρέδιδον
τὰ γραμματικὰ κατὰ τὸν κανόνας τῆς γραμμα-
τικῆς τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ συν-
τακτικὸν ἔγγραψην ὑπομνήματα, μικρὰ μὲν δ Γε-
ράσιμος, πλατύτερα δὲ, δ Δανιήλ. Ο Μακάριος
ἐνηγορούμενος πρὸς τούτους εἰς συγγραφὴν λόγων
ἐκκλησιαστικῶν, τὸν ὄποιόν τον ἐκήρυττεν ἀπ' ἀμ-
βωνος, καὶ τῶν ὄποιών δ κυριώτερος σκοπὸς ὑ-
πῆρχε τὸν ἀποδείξη τὰ λάθη τῆς Δυτικῆς ἐκ-
κλησίας, οἱ δὲ λόγοι οὗτοι ἔξεδόθησαν ἐν Λειψίᾳ
τῆς Σαξωνίας.

Δὲν εἶναι γνωστὸν, ἐάν οἱ διδάσκαλοι τῆς Πάτμου ἔζηγουν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ἔθνι-
κοὺς Συγγραφεῖς κατὰ μόνον τὸ λεκτικὸν μέρος,
ἢ ἔζηκριθουν καὶ τὸ πραγματικὸν αὐτῶν ἀλλὰ
τὸ πρῶτον εἶναι πιθανότερον· διάτι ἐστεροῦντο
γεωγραφικῶν, χρονολογικῶν καὶ ἱστορικῶν γνώ-
σεων καὶ βοηθημάτων, ὡς ἀγνοοῦντες οἱ πλεῖστοι
τὴν Λατινικήν, ἐν ᾧ μόνη κατ' ἐκείνην τὴν ἐπο-
χὴν ἥδηναντο νὰ εῦρωσι τοιαῦτα βοηθητικά βι-
βλία. Ἐλειπε δὲ μέχρι τινὸς καὶ τυπωμένη συλ-
λογὴ Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, καὶ οἱ μαθηταὶ,
καταγινόμενοι νὰ ἀντιγράφωσι τὰ μαθήματα ἀπὸ
τῶν βιβλῶν τῶν ἴδιων διδασκάλων, ἔζωδευον καὶ
ρούνται καὶ κέπους εἰς μάτην, ἵστις οὖν δ Ἀθηναῖος
Πατούσας, συλλέξχεις καὶ ἐκδοὺς ἐν Βενετίᾳ (περὶ
τὰ 1750) τὴν ὀνομαζούμενην Ἐγκυλοπαιδεῖαν
εἰς τέσσαρας τόμους, εὔκόλυντε τὴν μάθησιν εἰς
τοὺς φοιτῶντας. Ή πρὸς τὸν Θεόδωρον Γαζῆν
προσήλωσις τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων τῆς
Πάτμου ἦτον ἐνθουσιώδης, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομά-
ζοντο Γαζῆται ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Σχολείου
τῶν Ἰωαννίνων, τοὺς ὄποιούς οὗτοι πάλιν ὠνόμα-
ζον Λασκαρίτας ὡς ἀκολουθοῦντας τὴν Δασκά-
ρεως Γραμματικήν.

Τῆς μεθόδου τοῦ Σχολείου τῆς Πάτμου ὑπῆρ-
ξεν θιασῶται δ μετὰ ταῦτα φημισθεὶς Νεόφυτος
δ Καυσοκαλυβίτης, καὶ δ Μεσολογγίτης Πανα-
γιώτης Παλαμᾶς. Ἄν δὲ καὶ πολλοὶ ἐκ τῆς Σχο-
λῆς ταῦτης, μεταβείνοντες εἰς Κωνσταντινούπο-
λιν, ἐδιδασκον τὰ τέκνα τῶν Φαναριωτῶν, καὶ ἐ-
γίνοντο γραμματεῖς τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν
Ἀρχιερέων, ἥσαν δικαὶοι σχεδὸν πάντες ψιλοὶ γραμ-

ματικοὶ καὶ ὅλως γυμνοὶ ἐπιστημονικῶν γνώσεων.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΙΣ.

Η ἐν τῇ Μακεδονίᾳ κωμόπολις Κοζάνη, ἔχου-
σα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πλουσίους καὶ φιλο-
κάλους ἐμπόρους, διετήρει καὶ Ἐλληνικὸν Σχο-
λεῖον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ δεκάτου διδόσου αἰώνος.
Οὗτος δὲ Εὐγένιος δ Βούλγαρης κατεδίχθη ἐν Ἰωαν-
νίνοις ὑπὸ τῶν διπάδων τοῦ Βαλάνου, προσεκλήθη
ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Κοζάνης, καὶ μεταβάτης ἐ-
κεῖτος ἐν ἔτει 1750, ἐτακτοποίησε τὸ Σχολεῖον
τοῦτο, διδάξας ἐν αὐτῷ τρία περίπου ἔτη, πρὸ^{την}
τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ Ἀθωνος, δ-
ποιού, ὃς εἰπομέν, εἴχε προσκληθῆ ὑπὸ τῆς ιερᾶς
συνόδου ἐπὶ τοῦ Πατριαρχού Κυρίλλου τοῦ σ'.
Μετὰ δὲ τὸν Εὐγένιον προσεκλήθη εἰς Κοζά-
νην δ Νικόλαος Βάρκοσης, διστις πλὴν τῆς Ἐλλη-
νικῆς παιδείας εἴχε διδαχθῆ ἐν Γερμανίᾳ καὶ τὴν
νεωτέραν φιλοσοφίαν. Ο Βάρκοσης οὗτος μετέ-
φρασεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ τὴν λογικὴν τοῦ Βαῦμαυστέρου, ἢ δ-
ποία ὑστερον ἔξεδόθη ἐν Βιέννη ἐν ἔτει 1795.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ.

Η Τύρναβος, μικρὰ πόλις τῆς Θεσσαλίας, εἴχε
συστήσει ἀξιόλογον Σχολεῖον κατὰ τὴν αὐτὴν
σχεδὸν ἐποχὴν, καθ' ἣν εἴχε συστηθῆ καὶ ἐν Ἰωαν-
νίνοις τὸ Γκιουμικὸν Σχολεῖον. Εἰς τὸ Σχολεῖον
τοῦτο συνέλεξαν καὶ μικρὰν βιβλιοθήκην. Εἴχε δὲ
πάντοτε σοφοὺς διδασκάλους, ἔξι ὡν καὶ Ἀλέξαν-
δρὸς δ Τυρναβίτης, δ ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου μετὰ τι-
μῆς ἀναφερόμενος, διστις ἐδιδασκεν ἐν αὐτῷ ἀπὸ
τοῦ ἔτους 1740, μέχρι τοῦ 1755, διτε προσεκλή-
θη εἰς Βουκορέστιον.

Τὸν Ἀλέξανδρον Τυρναβίτην διεδέχθη δ ἐξ Ἀ-
γράφων Ἰωάννης· τοῦτο δὲ προσκληθέντα εἰς Ἰά-
σιον δ ἐξ Ἰωαννίνων Λάμπρος Πάσχον ἐν ἔτει
1766, διστις νυμφευθεὶς ἐκεῖ τὴν θυγατέρα τινὸς
Δημητρίου Μανσαρλῆ ἔγεινε πολίτης τῆς Τυρνά-
βου καὶ ἐδιδασκεν ἐν τῷ Σχολείῳ τῆς πόλεως
ταύτης μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν ἔτει 1782.

Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι διδάσκαλοι τῆς Τυρνάβου
ἦσαν μαθηταὶ τοῦ Βαλάνου, διακρινόμενοι ἐπὶ^{την}
Ἑλληνικὴ παιδείᾳ· οἱ δύο πρῶτοι μάλιστα ἔξει-
χον περισσότερον, ὡς εἰδήμονες καὶ τῆς Λατινι-
κῆς γλώσσης.

Τὸν Λάμπρον Πάσχον διεδέχθη δ ἐκ Τυρνάβου
Ἰωάννης Πέζαρος, διδαχθεὶς τὴν Ἐλληνικὴν γλῶσ-
σαν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ Σχολείῳ τῆς πατρίδος
αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀγράφων Ιωάννου, μετὰ ταῦ-
τα δὲ ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ Κοσμᾶ Βαλάνου, καὶ ἐπὶ

τέλους, μεταβάτεις εἰς τὸν Ἀθωνα, ἡκουούσεις τὰ μαθήματα τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ὑπό τοῦ θεοῦ τῶν ἐκεῖ μειγάντων μαθητῶν τοῦ Εὐγενίου, Κυπριανοῦ ὀνομαζόμενου. Ἐκ δὲ τοῦ Ἀθωνος προσκληθεὶς διδάσκαλος τοῦ Σχολείου τῆς Τζαριτζάνης (πολύχνης τῆς Θεσσαλίας, καιμένης παρὰ τὴν Ἐλασσῶνα) ἐδίδαξεν ἐκεῖ πέντε ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ἔτει 1775, μετέβη εἰς τὸ τῆς Πολίχνης Λιβαδείου νεοκτίστον Σχολεῖον, ὅπου ἔνεκα τῆς φήμης αὐτοῦ συνηθροίσθησαν πάμπολλοι μαθηταί: ἐπὶ τέλους δὲ προσκληθεὶς μετὰ τῶν θάνατον τοῦ Δάμηπρου Πάσχου, ἐν ἔτει 1782, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τύρναβον καὶ ἀναδεχθεὶς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν αὐτῇ Σχολείου καὶ πλατύνας αὐτοῦ τὴν οἰκοδομὴν, ἐδέχετο τοὺς ξένους μαθητὰς, οἵτινες εἶχον ἐν αὐτῷ κατοικίαν, τροφὴν, πλυστικὰ καὶ τὴν λοιπὴν περίθαλψιν δι' ἐτοιας πληρωμῆς; ἐξήκοντα μόνον γροσίων.

Ως παράδειγμα τοῦ ἡμερούσιου βίου καὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῶν πλείστων ἐκ τῶν διδασκάλων τοῦ παρελθόντος αἰώνος ἐκθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ποιὸν Ἰωάννου Πεζάρου, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ Κούμα, « ὁ Ἰωάννης Πεζάρος ἦνων μετὰ τῆς πολυμαθείας καὶ μεγάλης αὐτοῦ εὐφύΐας τὸν πρὸς ἔξαπλωσιν τῆς παιδείας δικασέστατον ζῆλον, ζῶν ἐν αὐτῷ βίον ἀληθικὸς Σωκρατικόν. ἐδίδασκε μετ' ἀπαραδειγματίστου ἐνεργείας ἀπὸ πρωτίας ἔως νυκτὸς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ Σχολείου, συμποσουμένας πολλάκις εἰς ἐπτάτη ἐτεχνολόγει, ἐδιόρθοντεν ἐξηγήσεις, ἡκουούσιος ἀποστηθίζοντας, ὠδήγησι τοὺς πρωτοπείρους εἰς τὸ γράφειν, καὶ ἐδίδασκε τὴν ἀριθμητικὴν εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἥδυναντο ν' ἀκούστωσιν ὑψηλότερα μαθήματα. »

« Ἐδιαίρει δὲ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς πολλὰς κλάσεις προσδιοίουσκες ἐκ τῶν μικροτέρων εἰς τὰ μεγαλήτερα μαθήματα: η κλάσις τὴν δοπίκων ἐγύμναζεν εἰς τὴν τεχνολογίαν τῶν ὀχτὼ μερῶν τοῦ λόγου, ἡ τὸν ἡ κατωτάτην δευτέρα, ἡ τις ἡρχίζει νὰ ἀναλύῃ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου: τρίτη ἡ τις, ἐσύνταξος θέματα: τετάρτη, ἡ τις ἐγνυμάζετο εἰς τοὺς ἐπιστολικοὺς χρακτῆρας κατὰ τὸν Κουρυδαλέκην τὴν πέμπτη, κατεγίνετο εἰς τοὺς ποιητάς η ἔκτη, ἐγεωμάτερει καὶ ἐφιλοσόφει, ἡ τις πολλάκις διηρείτο εἰς δύο: Γραμματικὴν δὲν ἥθελησε ποτὲ ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ Λασκάρεως. Ἐλληνικὰ μαθήματα περέδιδε τὰς γράμμας ποιὸς Χρυσολόρας, τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, τὸν Λουκιανὸν, δια περιετεγνεῖς η ἐγκυλοπαικίδεια τοῦ Πατούσα,

πολλοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένεος, τὴν ιστορίαν, τοῦ Ἡρωδιανοῦ, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Συρτσού τὸν Ὄμηρον καὶ τοὺς σκηνικοὺς ποιητάς θέματα ὑπηρέσειν αυτοσχεδίως διὰ τῆς ἑδύμαδος πρῶτον κατὰ τὰ εἰδὴ τῶν ῥημάτων, καὶ ἐπειτα καθ' ὅλη τὰ εἰδὴ, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν ἄλλων μαθημάτων νὰ διάσθωσις τῶν θεμάτων. Εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἡρχίζει συγχρόνως τὴν εἰσηγαγήν της λογικῆς τοῦ Σουγδουρᾶ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς Γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου, μετέβανεν εἰς τὴν λογικὴν τοῦ Εὐγενίου, καὶ εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, εἰς τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Γενουηνοῦ, καὶ εἰς τὸ κατὰ Γέσενερον μαθηματικὸν τοῦ Εὐγενίου, εἰς τὴν Φυσικὴν τοῦ Θεοτοκίου, καὶ τέλος ἐπέθετε τὸ θεολογικὸν τοῦ Εὐγενίου, Παρέδιδεν ἀδιακόπως ὅλον τὸν ἐνιαυτόν. Εἰς τὰ ὑψηλότερα μαθήματα ὠμολόγει εἰλικρινῶς ὅσα δὲν ἔχεις, καὶ ἐσύσταινεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ νὰ ζητήσουν εἰς δυνατόν, τὴν τελειοποίησίν των διὰ ἄλλων διδασκάλων· οὕτως, ἔλεγεν, ὅτι η Φυσικὴ εἶναι ἀτελής, ἐπειδὴ ἔλειπον τὰ πειράματα, καθώς καὶ η γνῶσις τῆς τελειοτέρας Ἀλγέβρας, η τῶν κωνικῶν τομῶν καὶ η τοῦ λογισμοῦ τῆς ὡς ἀπείρου θεωρουμένης ποσότητος.

« Οὐ πὲρ τῆς εὐεσθείας ζῆλος αὐτοῦ ὑπῆρξε πάντοτε ζωηρός. Ἐπιστρέψων τὸ πρῶτον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἀκρόστιν τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας καὶ θείας λειτουργίας ἡρχίζει τὴν παράδοσιν τῶν μαθημάτων, ὅτε δὲ ἐτελείωνται πρὸς τὸ ἐσπέρας, ἀπήρχοντο ἀμέσως εἰς τὸν ἐσπερινόν. Ἐκήρυττε πρὸς τούτοις τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὰς δεκαέξι Ἐκκλησίας τῆς πόλεως ἐκείνης τόσον συνεχῶς ὅστε αἱ κατ' ἑτοῖς διμιλίαι αὐτοῦ συνηριθμοῦντο περὶ τὰς ἐκατόν. Ἀνθρώποι συζήσαντες μετ' αὐτοῦ καὶ χαρούντες νὰ ἀκούωσι πάντοτε τοὺς γλυκυτάτους λόγους αὐτοῦ, δὲν ἥδυνήθησαν νὰ παρητηρήσωσι, ὅτι τὸν αὐτὸν λόγον ἐξεφωνήσε τοτε δίς. Ποτὲ δὲν διέκοπτε τὰ ἔργα αὐτοῦ διὰ νὰ συνθέσῃ διδαχήν. Οὐ ταχυτάτος νοῦς αὐτοῦ ἐφεύρισκεν ἐκ τοῦ προχείρου ἐπιχειρήματα, η δὲν ὑπερφυῖς αὐτοῦ μνήμη ἐθέσταζεν ὅλα τὰ γραφικὰ ῥῆτα καὶ ὅλας τὰς παλαιὰς ἴστορίας. Πολλοὶ πεπαιδεύμενοι διεβαίνοντες διὰ τῆς Τυρνάβου καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι λατεροί ἐκμαθόντες τὴν Ἑλληνικὴν ἡκουούσαν καὶ θαύμασαν τὴν σειρῆνα τῶν λόγων τοῦ Πεζάρου.

« Ο Πεζάρος ἐπωνομάζετο καὶ κωφὸς ἐνεκκατῆς μικροῖς βαρυκοῖς αὐτοῦ. ἐδείξει δὲ τοσαύτην ἀφίλοκέρδειαν, ὃστε καὶ τοι προσκληθεῖς δι-

δάσκαλος ὑπὸ πολλῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἐπὶ μεγάλους μισθοῖς, ἐπροτίμησεν ὅμως νὰ μένῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῷ διακοσίων πεντάκοντα γρασίων. Νυμφεύθεις δὲ περὶ τὸ ἔτος 1790 ἀνεδέχθη τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ προεχειρίσθη Οἰκονόμος, ὑπὸ τὸ ὄποιον ὄνομα ἐγνωρίζετο ἐφεξῆς. »

« Ή ἀκέματος δραστηριότης τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὑπῆρξε τοσαύτη, ὥστε γενόμενος ἵερεὺς ὅχι μόνον κἀνενὲ ἐκ τῶν τοῦ Σχολείου ἔγρων αὐτοῦ ὃν ἡμέλησεν, ἀλλὰ προσέλαβε καὶ δλα τὰ ἔργα τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ἱερουργῶν, βαπτίζων, ἀγιάζων, καὶ πράττων πάντας καὶ ἔκαστος ἵερεὺς, χωρὶς νὰ λάθῃ χρείνω ποτὲ βοηθοῦ. Πρὸς τούτοις ἐδιπλασίασε καὶ τὸν πρὸς τὸ κηρύττειν ζῆλον αὐτοῦ καὶ προσέθετο καὶ ἄλλο βάρος, τὴν μεγάλην ἐπιστολογραφίαν μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου καὶ πολλῶν ἐνδόξων προσώπων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς Τυρνάβου. 'Αλλ' ὁ μέγας νοῦς κοιτᾷ ἡ δραστηριότης τοῦ Πεζάρου ἀπεκαθίστων εἰς αὐτὸν εὐκολα τὰ εἰς ἄλλους ἀδύνατα, διότι ἔγραψε τὰς ἐπιστολὰς ταύτας ἀμέσως εἰς τὸ καθερὸν ἀνευ σχεδίου καὶ χωρὶς νὰ σέσηται ἢ νὰ μεταβόλῃ τι, καὶ πολλάκις, ἐν ᾧ ταύτοχρόνως ἐτεχνολόγει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ὁ μὲν κάλαμος ἔτρεχεν, ἢ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ ἐδιόρθωνε τὰ πταισματα τῶν τεχνολογούντων μαθητῶν· αἱ δὲ ἐπιστολαὶ αὗται ἦσαν, ὡς φαίνεται, τοιαῦτα ἀριστουργήματα, ὥστε οἱ Μουροῦζαι καὶ λοιποὶ Φαναριώται, οἱ μάλλον πεπαιδευμένοι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἔλεγον, ὅτι δὲν δύναται τις νὰ γράψῃ καλήτερον τοῦ Πεζάρου. »

Οἱ Ιωάννης Πεζάρος, ἡ Οἰκονόμος, ἔγραψε διάφορα ποιάματα, ἀνέκδοτα μέχοι σήμερον. Μαθηταὶ δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξαν διάφοροι λόγιοι, ἐν οἷς καὶ διάρχης Δούγκας καὶ διάρχης Κούμας· ἀπέθανε δὲ ἐν Τυρνάβῳ ἐν ἔτει 1806.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΙΑΣΙΟΥ.

Η πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ τὰ προνόμια, τὰ διποικιδία τὴν Κυβέρνησιν Χοιστιανῶν ἡγεμόνων ἀπελάμβανον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Βλαχία, συνεισέφερον πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς πατριότητος κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡγεμονίας.

Οἱ διάσκαλοι τῆς ιστορίας ἀναφερόμενοι παλαιότεροι διάσκαλοι τοῦ Σχολείου τοῦ Ιασίου, ὑπῆρξεν δὲ οἱ Κίου Πατέσιος Λιγαρίδης περὶ τὰ τέλη τοῦ 17 αἰώνος· οὗτος, ἀν καὶ ἐκ τοῦ ἀγκτολικοῦ δόγμα-

τος, ὑπῆρξεν ὅμως θερμὸς ὑπερασπιστής τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔγραψεν ὑπὲρ αὐτῆς ἐρμηνειαρχῶν τῆς Θελας λειτουργίας, ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, καὶ ιστορίαν τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἀσκητῶν, εἰς τὴν δοτολαρχίαν καταφέρεται κατὰ τῆς Ἀρατολικῆς ἐκκλησίας καὶ ιδίως κατὰ τοῦ λειροῦ Φωτίου. 'Απελθὼν ἔπειτα εἰς τὴν Ρώσσιν μετενόπτει δι' ὅσα ἔγραψε καὶ ἔγεινεν ἐνθερμοὶ ὑπερχριστικής τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, γράψας Λατινιστή κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπκη, περὶ τοῦ Ἅγιου πνεύματος δὲ μόνον ἐκ τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται, καὶ σύνταγμα κατὰ Λουθηρανῶν πρὸς τὸν ἐν Μόσχῃ πρέσβειν τῆς Σουηδίας Διλείνθαλον.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1769 εἶχε προσκληθῆ εἰς τὸ Σχολείον τοῦ Ἰασίου δὲξ Ἀγράφων Ἰωάννης, δις καὶ ἐπεγείρονται ἐκεὶ τὴν σύνταξιν μεγάλου Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ, τὸ δόποιον ἔμεινεν ἀνέκδοτον. Τοῦτον διεδέχθη εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην δὲκ Μεσόβου Νικόλαος Ζαρζούλης, οὗτος συνήργητος πολὺ εἰς τὸ νὰ διαδοθῶσιν αἱ νεωτέραι θεωρίαι εἰς τοὺς Ἑλληνας· οὗτος διδαχθεὶς εἰς Ἰωάννινα παρὰ τοῦ Βαλάνου καὶ διδάξας χρόνον τινὰ εἰς Τρίκαλην τῆς Θεσσαλίας, μετέθει εἰς Ἰταλίαν ἐν ἔτει 1754 διοικούσας τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν· ἐπανελθὼν δὲ ἐστάλη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως διδάσκαλος τῆς ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου παραπτηθείσης Αθωνιάδος Σχολῆς. 'Εκεῖθεν δὲ προσεκληθῆ περὶ τὸ ἔτος 1768 Σχολάρχης τῆς ἐν Ιασίῳ Αὐθεντικῆς Σχολῆς, ὅπου διδάξας τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήματας καὶ τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1772.

Τὸν Νικόλαον Ζαρζούλην διεδέχθη εἰς τὸ Σχολείον τοῦτο δικαίως Θεοτόκιος Κερκυραῖος.

Εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ιασίου ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ Τυπογραφία ἀκόμη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1680, συστηθεῖσα ἐκεὶ διὰ τῆς προστασίας Δοσίθεου Πατριαρχοῦ ίεροσολύμων, τοῦ δόποιον δὲ μὲν παιδείᾳ περιωρίζετο εἰς μόνον τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ἀναφέρεται ὅμως ὑπὸ τῆς ιστορίας ὡς διερμάτερος προστάτης τῶν φώτων κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ· διὸ Δοσίθεος οὗτος ἐσύστησεν ἐπίσης καὶ ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Βλαχίας Ἑλληνικὴν τυπογραφίαν ἐπὶ Κωνσταντίνου Βασαράβα ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας, ὅπου δημοσιεύων διὰ τοῦ τύπου διάφορος ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, διένεμεν αὐτὰ δωρεάν. ἔγραψε δὲ καὶ ὁ ίδιος ἐγχειρίδιον κατὰ Ιωάννου Καρυοφύλλη, τυπωθὲν ἐν Ιασίῳ ἐν ἔτει 1694, καὶ προλεγόμενα εἰς τόμους καταλλαγῆς, ἀγάπης, χαρᾶς· ἔτι δὲ καὶ περὶ τῶν πατριαρχευσάν-

των ἐν Ιεροσολύμοις ἔτελεύτησε δὲ ἐν ἑτεῖ 1707.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΤΡΕΣΤΙΟΥ.

Αλέξανδρος δ Τυρναβίτης προσεκλήθη εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ Βουκορεστίου ἐν ἑτεῖ 1705· τοῦτον διεδέχθη δ Θεόδωρος. Τὸν δὲ Θεόδωρον Νεόφυτος δ Καυσοκαλυβίτης, ὅστις ἔζεδωκεν ἐκεὶ τὸ δγκαδέστατον αὐτοῦ ὑπόμνημα εἰς τὸ Συντακτικὸν τοῦ Γαζῆ. Τούτον διεδέχθη δ' ὀλίγον καιρὸν δ μαθητὴς αὐτοῦ Γρηγόριος Κωνσταντῖνος Μηλιώτης, ἀνὴρ εὐφήμης καὶ ἀκριβῆς Ἑλληνιστῆς ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσχολάρχησε τοῦ ἐν Βουκορεστίῳ Σχολείου ἄλλος μαθητὴς τοῦ Νεόφυτου, δ λαμπρὸς Δάμπρος Φωτιάδης Ἰωαννίτης, ὅστις ἡνωσε τὴν πραγματικὴν ἔρευναν εἰς τὴν ἔζηγησιν τοῦ λεκτικοῦ τῶν συγγραφέων, ἐπιχειρήσας νὰ παραδίδῃ τῶν κλασικῶν λεγομένων συγγραφέων τὰ πονήματα, καὶ ἀφήσας κατὰ μέρος τοὺς ἔκκλητοις πατέρας. Ἐξηγῶν δὲ κατ' ἔννοιαν τὸ κείμενον εἰς διάστημα δεκαπέντε περίπου ἐνιαυτῶν, ἀνέδειξε μαθητὰς, οἵτινες μετὰ τῆς ἀκριβείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων γνώσεων, τὰς ὁποίας ἀπέκτων, μεταβαίνοντες εἰς τὴν πλησιόχωρον Αὐστρίαν ἐτίμησαν καὶ ὠφέλησαν τὸ γένος· δ θάνατος αὐτοῦ συμβάσας κατὰ τὸ 1805, ἔζημίωσε πολὺ τοὺς ἐκεὶ μαθητεύοντας Ἑλληνας.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΧΙΟΥ.

Εἰς τὴν Χίον μηῆρε πάντοτε δημόσιον Σχολεῖον· παλαιοὶ διδάσκαλοι αὐτῆς ἀναφέρονται πολλοὶ ἔξ ὧν Γεώργιος δ Κορέσιος, συγγραφεὺς πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ φιλολογικῶν συγγραμμάτων, ἀπολεσθέντων κατὰ δυστυχίαν τῶν πλείστων ἀνεκδότων. Ο μαθητὴς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Γρηγόριος Πρωτοσύγγελος, ἐκδόσης ἐν Βενετίᾳ ἐν ἑτεῖ 1635 σύνοψιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Εὐστράτιος Ἀργέντης συγγραφεὺς τοῦ κατὰ ἀζύμων ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας ἐν ἑτεῖ 1760 ἐκδοθέντος συγγράμματος· Κωνσταντῖνος Γορδάτος, Θεοδόσιος Σκυλίτζης, Κύριλλος, Ἀδαμάντιος δ Ρύσιος, σχολαρχήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου διγδόνου αἰῶνος, καὶ ἐπὶ τέλους Ἀθανάσιος δ Πάριος, σχολαρχήσας ἀπὸ τοῦ 1788 μέχρι τοῦ 1812. Ο Ἀθανάσιος ἐδίδασκε τὰ ὑνομαζόμενα Σχολαστικὰ μαθήματα, τὴν λογικὴν τοῦ Βλεμμύδου καὶ τοῦ Εὐγενίου, καὶ ἐσχάτως τὴν τοῦ Σοανίου, τὴν ῥητορικὴν τοῦ Ἐρμογένους, τὴν ὁποίαν καὶ ἔζεδωκε μετὰ τῶν Σχολιαστῶν αὐτῆς, τὴν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς παρ' αὐτοῦ μεταφρασθεῖσαν μεταφυσικὴν, καὶ τὴν Θεολογίαν τὴν ὁποίαν εἶχεν αὐτὸς

συνεργάσει· ἀν δὲ καὶ δ' Ἀθανάσιος, κατὰ τὸ σύστημα πολλῶν ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ἀπεστρέφετο τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἀλλ' οὐχ ἡ τον συνήργυτη μεγάλως εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας διὰ τῆς ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ἔτη ἀδιακόπου παραδόσεως τῶν ῥηθέντων μαθημάτων ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Χίου, εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν διπόλων συνέρρεον πανταχόθεν πλήθος μαθητῶν.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ.

Μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ δεκάτου διγδόνου αἰῶνος ή Σμύρνη ἐστερείτο Ἑλληνικοῦ Σχολείου δημόσιου ἀξίου λόγου, μέχρις οὗ περὶ τὰ 1730 οἱ ἐκεὶ Ἰνσούται ἐθεμελίωσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας δημόσιον Σχολεῖον, διοικούμενον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, πολλοὶ δὲ τῶν Σμυρναίων ἐπεμπονοῦ τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦτο. Ἐνκα τούτου εἴς τῶν ἐν Σμύρνη ἀποκαταστημένων μεγαλεμπόρων, Χίος, Σαρῆ Παντελῆς ὀνομαζόμενος, ὑποπτευόμενος ὅτι τὸ ὑπὸ τῶν Ἰησουΐτῶν συστηθὲν Σχολεῖον εἶχε σκοπὸν τὸν προστηλυτισμὸν, ἐσύστησε τὴν ἐν Σμύρνη λεγομένην Εὐαγγελικὴν Σχολὴν, τὴν δοποίαν καὶ διὰ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὰς διὰ τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς ἐφδιουργίας τῶν Ἰησουΐτῶν, ἔθεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐν Σμύρνη Ἀγγλικοῦ πρεσβείου. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σχολείου τούτου μὴ δυνάμενοι νὰ πλάψωσι τὸ Σχολεῖον, ἐπειθουλεύθησαν τὸν θεμελιωτὴν αὐτοῦ, τὸν δοποίον Γαλλικὸν ἐμπορικὸν πλοιον ἀρπάσαν δι' ἀπάτης, μετέφερεν εἰς Γαλλίαν, διοικέρχατηθη εἰς μυστικὴν φυλάκισιν δι' ἵκανα ἔτη μέχρις οὗ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ πληροφορηθέντες, ὅτι εὑρίσκεται ἐν Γαλλίᾳ ἐνήργησαν διὰ τῆς Ὁθωμανικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ.

Η Εὐαγγελικὴ Σχολὴ διετηρήθη καὶ διατηρεῖται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐν Σμύρνῃ.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΚΥΔΩΝΙΩΝ.

Τὸ Σχολεῖον τῶν Κυδωνιῶν ἐσυστήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου διγδόνου αἰῶνος ὑπὸ Βενιαμίν τοῦ Λεσβίου, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐμαχήτησε παρὰ Ἀθανασίῳ τῷ Ηαρίῳ ἐν Χίῳ, εἰτα δὲ μεταβάσας εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν ἐδιδάχθη τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν. Τὸ Σχολεῖον τοῦτο ἐθεωρεῖτο καὶ ἡτο πραγματικῶς μέχρι τοῦ 1810, τὸ μόνον ἐν τῇ Ἀνατολῇ Σχολεῖον, διοικούμενον διαδάσκοντα κατὰ τὴν νεωτέραν Εὐρωπαϊκὴν μέθοδον.

(Ἐπεται η Συνέχεια)